

טיפול בבני נוער במשבר ובסיכון מקהילת להט"ב - בית דרור

רעות גיא

בית דרור - רקע ותקציר תוכנית טיפול

בית דרור הוא בית זמני לנוער להט"ב במשבר ובסיכון על רקע האוריינטציה המינית ו / או המגדרית. הבית הוקם לפני כ- 7 שנים ושייך לחסות הנוער - אגף הרווחה. בית דרור מתפקד כמרכז חרום על פי חוק, כלומר קולט נערים ונערות 24/7 לתקופת התארגנות בזמן משבר, המסגרת היא חינוכית-טיפולית, הטיפול בבית דומה לטיפול קצר מועד (תלוי באופי המשבר) אך טווח הטיפול נע בין חצי שנה בממוצע ועד שנה וחצי במקרים של תהליך לברור מגדר. אין צורך בצו, הגעה יכולה להיות עצמית של הנערים והנערות או בליווי, והשהייה בבית רצונית בלבד (מסגרת פתוחה).

המענה הראשוני הוא סיוע פיזי, קורת גג, אוכל, מקלחת חמה, ביגוד, שמירה על הביטחון. המענה המשני הוא סיוע נפשי, טיפול פרטני פסיכותראפי או אלטרנטיבי, טיפול קבוצתי, והתערבות משפחתית, לצד הטיפול שגרת היום יום בבית דרור היא שגרת מסגרת חינוכית, ליווי פרטני וקבוצתי ע"י מדריכה/ חינוכית, חונך/ת אישי.

כמה מתוכניות הטיפול הייחודיות בבית דרור:

- התערבות משפחתית – גישור משפחתי
- ליווי ביציאה לעצמאות או חזרה הביתה עם חלוף המשבר.
- ליווי בתהליך לברור ו/או שינוי מגדר (תוכנית שלבים אישית – עד שנה וחצי)
- תמיכה וטיפול ארוך טווח בנערים ונערות שנקלעו לזנות.

נערים ונערות הנקלטים בבית נכנסים לימים הנקראים "**ימי קליטה**" בהם המטרה היא בעיקר לעצור ולנוח. בימים אלו גם הנערה/ה וגם הצוות לומדים יותר אחד/ת על השני/ה, מתחילים לבנות אמון, יוצרים קשר מאוד ראשוני עם המשפחה כבר בשעות הראשונות (קטינים על פי חוק ובגירים כהמלצה), בכל מקרה שרותי הרווחה עומדים לרשות בית דרור ובמקרי קיצון ניתן לבקש צו הוצאה אך בודדים המקרים שזה מגיע לידי כך ואת הרוב ניתן לפתור ע"י גישור מקצועי.

לאחר ימי הקליטה והשגת אישור שהייה, חותמים על "**הסכם שהייה**" בין כל אנשי הצוות והנערה/ה, הסכם המפרט את הזכויות והחובות של כל צד להסכם. לאחר החתימה על ההסכם, מגבשים

הנערה/ה יחד והצוות בבית דרור מגבשים יחד "תוכנית אישית" ובה יעדים לעבודה בזמן נתון. יעדים בתוכנית אישית יכולים להיות: גישור עם ההורים, מציאת מסגרת המשך (מתחת לגיל 17), יציאה לעצמאות (מגיל 17 ומעלה), ברור מגדר, עבודה על דימוי ובטחון עצמי – בנייה מחודשת של הזהות האישית, כישורים חברתיים, חזרה לתפקוד נורמטיבי ויציב ועוד.

כל תקופה נקבעת וועדה בה משתתפים כל גורמי הטיפול בנערה/ה לרבות גורם מפנה אם יש, איש טיפול בקהילה, גורמים תומכים במשפחה, והנערה/ה עצמם, בוועדות בודקים מה השגנו עד כה ומציבים מטרות ויעדים לתקופה הבאה, כולל קביעה של יעדי ביניים, מטרות, הצלחות, ויעדים לשיפור. בוועדת אמצע קובעים גם תאריך עזיבה ומסגרת המשך (צבא, הוסטל, חזרה הביתה או עצמאות). במקביל שילוב הנערים/ות במסגרות חינוך ולמידה, השלמת שנות לימוד, בגרויות, מציאת תחביב וחיזוק כישרונות, בכל תקופה השהות ישנה הקפדה יתרה על תחזוקת הגוף הרפואית הכוללת (שיניים, גניקולוגיה, עור, בדיקות כלליות ובדיקות למחלות מין, במקרים של מגדר בדיקות תפקודי כבד, טיפול הורמונאלי ובשלב מאוחר יותר ניתוחים קוסמטיים). בתהליך לברור מגדר עומדת לרשותנו תקופה ארוכה של עד שנה וחצי, מצ"ב גרף כללית לתוכנית מגדר. בני נוער שנפגעו מינית, נקלעו לזנות ועם עבר או הווה של בעיות התמכרות – עוברים תוכניות טיפול משולבות, קבוצתיות או פרטניות לבחירתם, ארוכות טווח.

בית דרור הוא בית חינוכי טיפולי - וככזה יש בו גם כללי התנהגות, מסגרת מאורגנת, הקפדה על לימודים, עבודה, כישורי חיים לצד טיפול פרטני אצל עו"ס, קבוצתי מכורח המציאות, וטיפולים אלטרנטיביים (אמנות, ריקי, ועוד) בכל מקרה וקרה נבחנת האפשרות לגישור משפחתי, לפעמים גם כמענה אקסטרני, ככלי מניעתי ליציאה מהבית והמשך התדרדרות.

המענה שהנערים והנערות מקבלים הוא כוללני - והם למעשה גרים בבית - וזכאים לקבל את כל הצרכים הפיזיים והרגשיים בכל תקופת השהות בבית, יחד עם זאת הבית זמני ובמידה ואין אפשרות לחזרה הביתה (בית מזניח או מתעלל) תהיה השמה למסגרת המשך, במקרים מסוימים לא ניתן למצוא מסגרת המשך בשל קשיי מגדר.

כמו בכל מסגרת חינוכית, בבית דרור קיימים כללי התנהגות בסיסיים ו-5 קווים אדומים:

1. איסור על שתיית אלכוהול (בכל הגילאים)
2. איסור על שימוש בכל חומר פסיכו אקטיבי (סמים, דבק, גז מזגנים וכו')
3. איסור על מגע מיני בתוך הבית
4. איסור על אלימות מילולית ופיזית
5. איסור על פגיעה עצמית.

שינויים בתפיסה הטיפולית כלפי זנות בבית דרור

כשהוקם הבית היה גם איסור שישי על עיסוק בזנות. איסור זה יצר מצב אבסורד שבו נערים ונערות היו יוצאים מהבית בזמני אפטרים, נקלעים לזנות, אבל לא היתה להם אפשרות לדבר על זה ולקבל עזרה וטיפול כיוון שזנות היתה בגדר קו אדום של הבית, שקרים וסודות זה משהו שממילא נערים ונערות בבית היו מתורגלים בו היטב כיוון שמדובר בנוער שכל חייו היה מצטיין בלהסתיר את זהותו. משהבנו שכל אותם נערים ונערות זקוקים בראש ובראשונה לטיפול הוסר הקו השישי יחד עם החשש מפני המסר שבית חינוכי עלול לשדר תוך כדי ביטול האיסור על זנות. מקו אדום זנות הפכה לעוד נושא ברשימת נושאי הטיפול בבית ובאופן לא מפתיע כמות הנערים והנערות שהתחילו לדבר ולהעלות את הנושא בחדר הטיפול הלכה וגדלה מידי שנה.

לא במהרה נערים ונערות התחילו לדבר איתנו על זנות, אבל עם הזמן גם אנחנו למדנו שכדי לטפל בזה צריך קודם כל להיות מוכנים לדבר על זה וכדי שידברו איתנו על זה נצטרך להצטייד בהרבה גמישות ובחוסר שיפוטיות כלפי זה - עד כמה שזה קשה זה עבד. יותר ויותר נערים ונערות פתחו בחדר הטיפול מקרים בהם נקלעו לזנות ואנחנו למדנו יותר ויותר לזהות את הסימנים ולא לפחד לשאול ולהיות שם יחד איתם, להבין את הרווחים והמחירים שהם משלמים, לחזק את דימויים העצמי ולהראות להם שהם יכולים גם אחרת, בדרך שפויה יותר, ששומרת עליהם, ולא מנצלת את תמימותם וחולשתם. אמנם שינוי התפיסה הטיפולית ביחס לזנות היה הכרחי, אבל כפי שידוע הטיפול בזנות הוא טיפול ארוך טווח ואילו בית דרור כפי שהוא מתפקד היום כמרכז חרום – נותן מענה חרומי – קצר מועד.

בשנה חשובה זו – יצאה לפועל התוכנית הלאומית להוצאת נשים ממעגל הזנות ואנו עדים לבניית מערך טיפולי מקיף, ארוך טווח, הכולל דירת חרום, גמילה באישפוזיות, מעבר להוסטל ומרכז תעסוקה, התוכנית המבורכת לא כללה בתוכה מענה ייחודי לטרנסיות בזנות כמו כן לנערים בזנות. פרופיל הנערים שנמצאים בזנות אינו מתאים להוסטלים ארוכי טווח של נערים בסיכון הקיימים כיום בארץ וגם כאן החלוקה על פי מגדר לא הולמת את אופן הטיפול (מקרבנים וקורבנות באותה המסגרת).

מי אינו מקבל כיום מענה

1. טרנסיות (קטינות או בגירות) בזנות
2. נערים וגברים בזנות
3. נערים, נערות, טרנסיות בזנות המכורים לאלכוהול או סמים (קוויים אדומים)
4. טרנסג'נדר ככלל – במענה ארוך טווח אופטימלי.

גודל התופעה ומופעה השונים

משנת 2007 החלנו בתהליך תיעוד סטטיסטי של כל אותם נערים ונערות אשר הגיעו לבית דרור ובדקנו את נגיעתם בזנות בספקטרום הרחב שלה (זנות רחוב, דירות דסקרטיות, ספונסרים, סרסורים, זנות דרך האינטרנט):

מתוך כמעט 100 נערים ונערות שהגיעו לבית דרור במהלך שנת 2007 ועד אמצע שנת 2009 לכ- 30 מהם/ היתה נגיעה כזו או אחרת בזנות. מתוכם 2 נערות, 16 נערים, 12 נערות טרנסיות - רובן בשלבי ביניים של התהליך לשינוי מגדר בשל גילן הצעיר.
100% מתוכם/ עברו תקיפה או ניצול מיני בעברם.
100% מתוכם/ חוו דחייה חברתית, גילויי אלימות והומופוביה בעברם.

שינויים בתפיסה הטיפולית כלפי תהליכי מגדר בבית דרור

תהליך מגדרי של נערים ונערות הפונים לעזרת בית דרור על רקע משברים בזהותם המגדרית רצוף דילמות, חינוכיות, טיפוליות ומשפטיות ויש לתת את הדעת עליהן בכל מקרה לגופו כשבראש ובראשונה עומדת טובת הנערה/ה, רווחתו ובטחונו בתהליך הן הפיזי והן הנפשי המורכב.

יש לזנוח תפיסות מסורתיות של מיניות ומגדר, יש להצטייד בגמישות מחשבתית יצירתית ובת זמננו, ביכולת הכלה למגוון אפשרויות של ביטויי מגדר בחוסר שיפוטיות ולצמצום נזקים. מתן לגיטימציה למופע מגדרי, דיבור, וחוויה סובייקטיביים. יש להבין שלכל פרט קצב, מוכנות, רצונות, שאיפות ומגבלות אינדיבידואליות (אישיות) ולכן יש להתייחס לכל מקרה לגופו ולנסיבות האישיות של כל פרט. לפיכך יש להפעיל שיקול דעת רחב ולשים לב האם אנחנו מהווים גורם מעכב או מאיץ – ולהתאים את עצמנו תוך כדי רגישות, זהירות ושמירה על כבוד האדם והתהליך אותו בחר. כמו כן יש לזכור כי התהליך אינו לינארי בהכרח.

הידע בתחום נמצא ונגיש בעולם מזה 20 שנים ועל איש המקצוע לשאת באחריות להשגתו והפנמתו – צריך לרצות לחפש ולקרא עליו, להיות יצירתיים בפתרונות שלנו, זהירים אך לא חוששים, לא לפחד להתנסות. בתהליך לשינוי מגדר צריך לקחת בחשבון שני תהליכים שעשויים לקרות במקביל:

1. הפרדות מזהות קודמת- שקרית 2. בניית זהות אוטנטית

לאלה שעוברים תהליך שינוי חווים הרבה פעמים (לא תמיד) חוסר בטחון עצמי (שיכול להתבטא גם בביטחון עצמי מופרז) ופגיעות רבה לגבי הדימוי העצמי, התנסות בזהות כל כך זרה והשחתת כל זכר לזהות הקודמת, שעלולים ליצור תחושות חרדה, הסתרה, הכחשה, חוסר אמון, חריגות, חוסר לגיטימציה, בלבול, חוסר אונים. בו בזמן הקלה.

לעיתים קרובות הנערים והנערות עצמם לוקים בתפיסות סטראופטיפיות ומגבילות לגבי מה נשי ומה גברי, תהליך הברור לאיזה גבר אני רוצה להיות, לאיזו אשה אני רוצה להיות, ואיזה אדם אני רוצה להיות - הוא תהליך מורכב, דרוש לו זמן, תכנון, תפיסת מציאות ריאלית וסבלנות.

משנת 2006 ועד 2010, חלה עלייה משמעותית של פניות נערים ונערות בנמצאים במשבר קשה ובסיכון גבוה על רקע תהליכים לברור ושינוי מגדר.

2006 - מתוך 100 פניות 4 פניות על רקע מגדר
2007 - מתוך 100 פניות 6 פניות על רקע מגדר
2008 - מתוך 100 פניות 7 פניות על רקע מגדר
2009 - מתוך 100 פניות 17 פניות על רקע מגדר

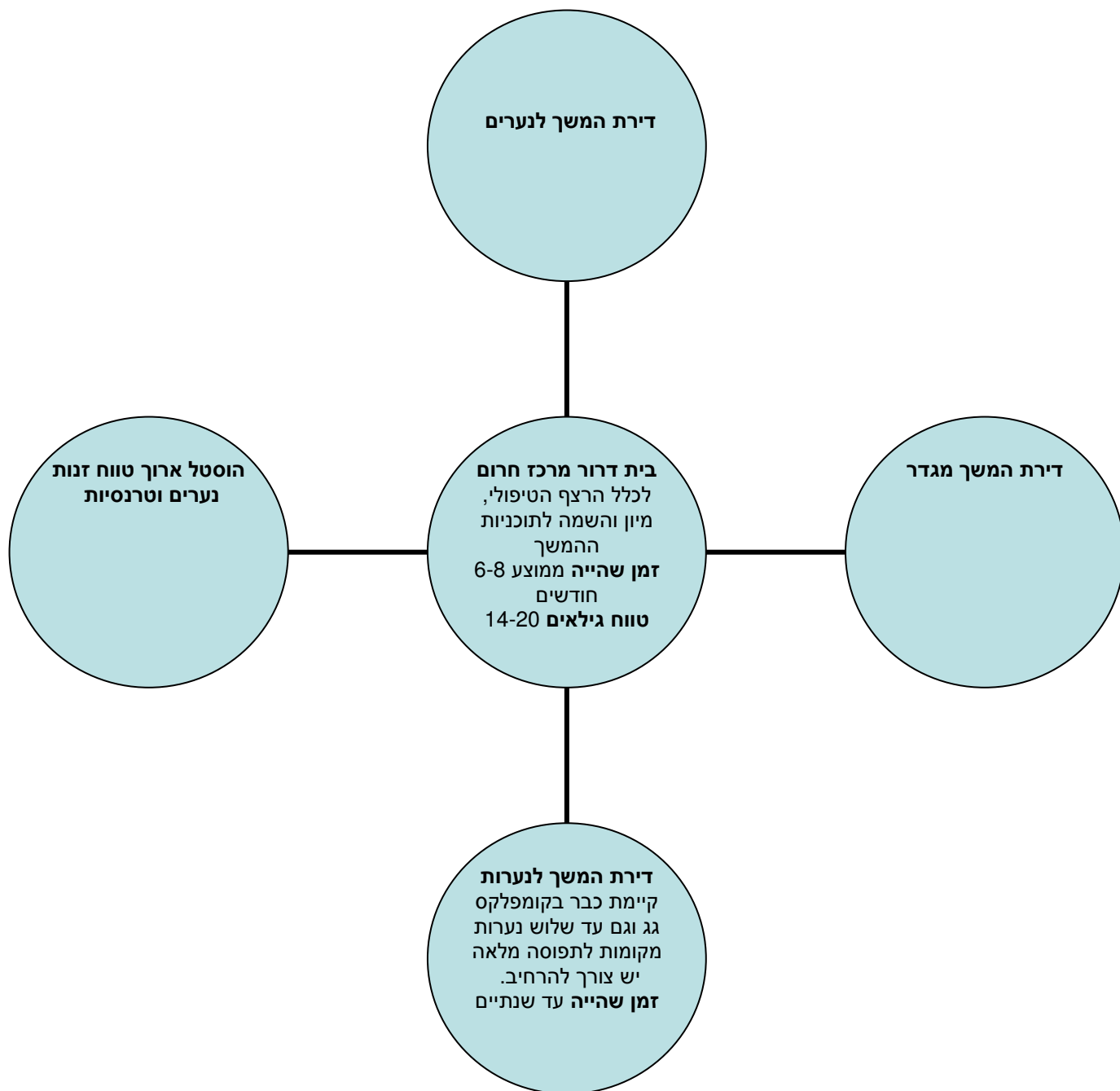
ניתן לראות שבארבעת השנים האחרונות חל גידול של פי ארבע בכמות הפונות/ים על רקע מגדר ולכן בשנת 2007, הגיש צוות בית דרור בקשה מיוחדת לאישור שהייה של נערים ונערות הפונים על רקע מגדר לשהות של עד שנה וחצי ולא חצי שנה כפי שהיה לפני, בקשה זו אושרה ואכן כמות הנערים/ות שניתן היה ללוות בתהליכים אלו גדלה.

תהליכי ברור ושינוי מגדר אורכים זמן רב יותר, דורשים העמקה בקבלת החלטות הרות גורל, מלבד התמיכה והטיפול הנפשי יש צורך גם בטיפול הורמונלי ולעיתים גם קוסמטי, אלו טיפולים יקרים שלוקחים זמן וסבלנות. שהייה של תקופה בת שנה וחצי בתנאי מרכז חרום אינה אופטימלית, אך בהעדר מסגרות המשך מתאימות, שהרי רוב מסגרות הרווחה לאוכלוסייה בסיכון מופרדות ומתיוגות על פי מין ביולוגי וחלוקה דיכוטומית הגם שהיא מוצדקת מבחינה טיפולית, (טיפול שונה במסגרות שונות לשני המגדרים) היא יוצרת מצב שבו אין כיום מסגרת המעניקה מענה לכל אותם נערים ונערות, מתוך ההבנה הזו צוות בית דרור עושה מאמצים להרחבה והתאמת השרות ע"י הקמת מסגרת המשך לנערים ונערות המתמודדים עם תהליך ברור ושינוי מגדר.

המלצות : בניית רצף טיפולי לבני נוער בסיכון ובמשבר מקהילת להט"ב

רבות ידוע על חשיבות בניית רצף טיפולי בקהילה, לאפשר לנערים ונערות לתכנן יעדים ומטרות ברי השגה, להתקדמות בתוך רצף טיפולי שהוא מסונכרן ועקבי. כמו כן, שימוש בידע ובניסיון הרב שנצבר בשמונת השנים האחרונות בטיפול, ליווי ותמיכה במתבגרים ומשפחות מקהילת להט"ב בסיכון ובמשבר. לפי התרשים הבא ניתן לראות שכיום חסרים שלושה מענים דחופים ביותר, בהנחה שבית דרור ימשיך לתפקד כמרכז חרום וינווט את בני הנוער על פי הצרכים והמוטיבציה לקבלת טיפול ועזרה, אין ספק שהשלמת המענים כמפורט, יסייעו להמשך טיפול בכל אותם בני ובנות נוער:

1. הוסטל ארוך טווח - ברור ושינוי מגדר
2. הוסטל ארוך טווח - זנות נערים וטרנסיות
3. דירת המשך לנערים.

אתר בית דרור:

www.bethdror.org

בית דרור נמצא ברח' בוסתנאי 13, נווה צדק, ת"א

טל:

03.5162071

03.5164621

מייל:

bethdror@012.net.il

ניתן להתקשר ולהתייעץ 24/7 בכל הנוגע לטיפול בנוער להט"ב ולתאום סיור לאנשי מקצוע בבית עצמו.